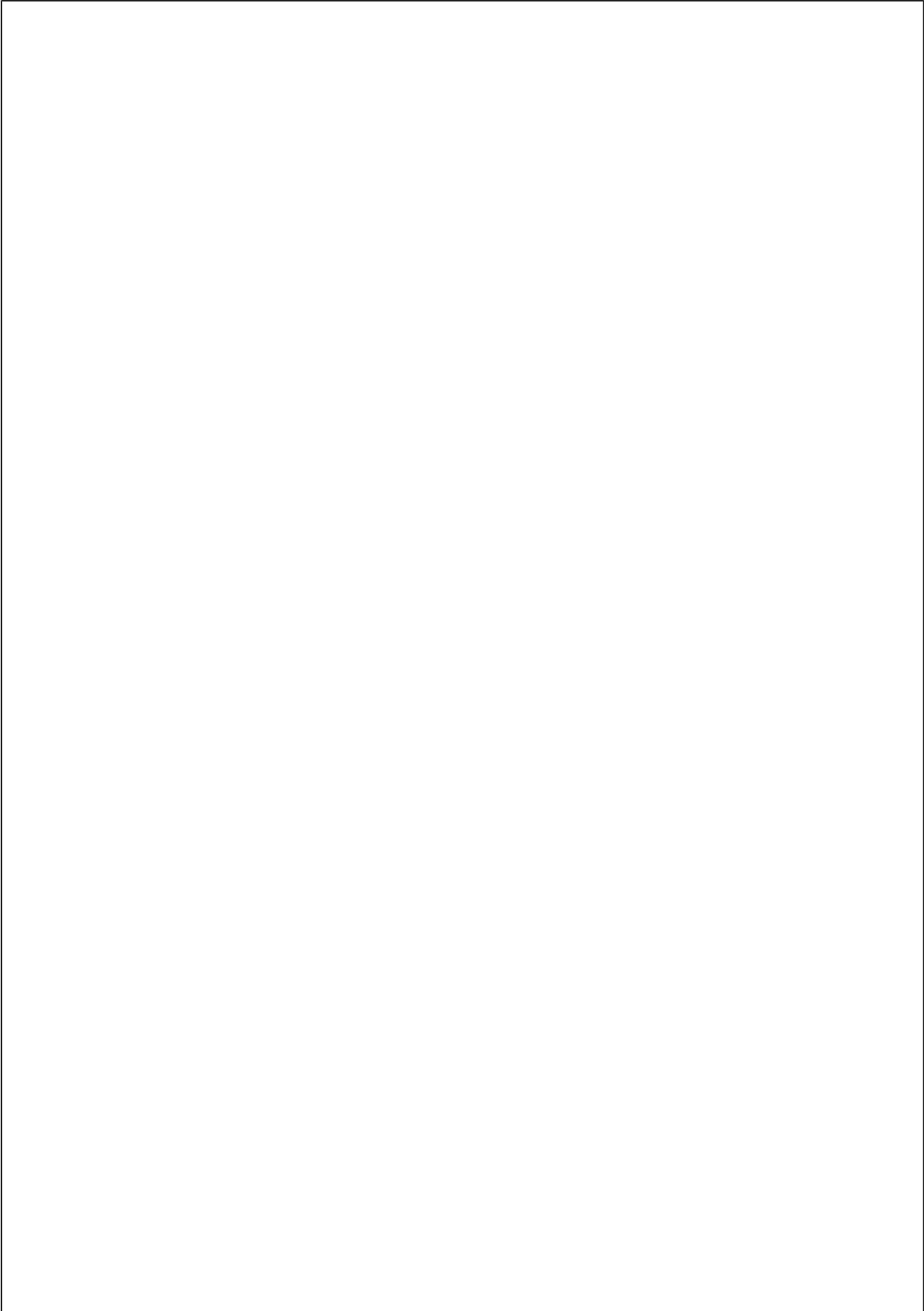

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/aktualnosci/204987,W-Zielonej-Gorze-upamietnilismy-ofiary-Zbrodni-Wolynskiej.html>
27.02.2026, 00:06

W Zielonej Górze upamiętniliśmy ofiary Zbrodni Wołyńskiej

- To jest wołanie nie o zemstę, ale o groby, o krzyże i o sprawiedliwość, bowiem zbrodnia ludobójstwa była jedną z najokrutniejszych w czasie II wojny światowej – powiedział dr Karol Nawrocki, prezes Instytutu Pamięci Narodowej, podczas uroczystego odsłonięcia Pomnika Ofiar Zbrodni Wołyńskiej.

24.08.2024

Monument poświęcony ofiarom ludobójstwa wołyńskiego został odsłonięty 24 sierpnia 2024 roku w Zielonej Górze na Placu Słowiańskim. Uroczystość poprzedziła Msza św. w kościele konkatedralnym pw. św. Jadwigi Śląskiej.

Inicjatorem powstania upamiętnienia jest Komitet Budowy Pomnika Ofiar Zbrodni Wołyńskiej reprezentujący lokalne środowiska kresowe. Ideę powstania pomnika poparł w 2021 roku Instytut Pamięci Narodowej i w 2024 roku sfinansował monument.

Podczas przemówienia prezes IPN podkreślił:

- Sprawiedliwość wymaga odwagi. Odwagi do potępienia sprawców i zadośćuczynienia ofiarom. Dlatego z głębokim bólem i niezrozumieniem w Instytucie Pamięci Narodowej przyjmujemy decyzję władz Ukrainy, naszych sąsiadów, o braku możliwości rozpoczęcia ekshumacji ofiar ludobójstwa wołyńskiego. Dlatego właśnie kamienie wołać muszą jeszcze głośniej. Wołać muszą kamienie, pomniki, projekty memoratywne i edukacyjne, Instytut Pamięci Narodowej i Państwo – zgromadzeni tutaj.

Dr Karol Nawrocki przypomniał, że w wyniku okrutnej Zbrodni Wołyńskiej ukraińscy nacjonaści zamordowali 120 tys. Polaków na Wołyniu i w Małopolsce Wschodniej, na Lubelszczyźnie i części Polesia. Z mapy świata zniknęło 1500 miejscowości zamieszkałych przez Polaków w czasie II Rzeczypospolitej. Było to zbrodnia zaplanowana, rodząca się z nienawiści do Polski, polskości i do polskiej kultury.

Podziękował mieszkańcom i społecznikom z Zielonej Góry oraz z województwa lubuskiego za pielęgnowanie pamięci o ofiarach Zbrodni Wołyńskiej, prezydentowi miasta za współpracę z IPN. Szczególne podziękowania skierował do dr. Małgorzaty Gośniewskiej-Koli, prezes Zarządu Stowarzyszenia Huta Pieniacka, która jest inicjatorem upamiętnienia i od wielu lat, z uporem i determinacją oraz przywiązaniem do narodowych wartości, realizuje swoją misję.

Podczas uroczystości zostały wręczone okolicznościowe medale i odznaki ufundowane przez Stowarzyszenie Huta Pieniacka przyznane w dowód wdzięczności za kultywowanie pamięci o Ofiarach Zbrodni Wołyńskiej. Medal otrzymał prezes Instytutu Pamięci Narodowej dr Karol Nawrocki. Uhonorowani zostali także ks. bp Tadeusz Lityński, o. Bernard Marciniak z klasztoru ojców franciszkanów we Wschowie oraz Barbara i Andrzej Getterowie – autorzy projektu pomnika.

W uroczystości w Zielonej Górze wzięli udział: wojewoda lubuski Marek Cebula, zastępca

prezydenta Zielonej Góry Marek Kamiński, parlamentarzyści Ziemi Lubuskiej, przedstawiciele władz rządowych i samorządowych, wojska, policji, straży, organizacji kombatanckich, kresowych i społecznych, harcerze, mieszkańcy miasta. Obecni byli także dyrektor Biura Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN Adam Siwek i dyrektor poznańskiego oddziału IPN dr hab. Rafał Reczek.

Wydarzenie zostało zorganizowane przez Instytut Pamięci Narodowej, Urząd Miasta Zielona Góra oraz Stowarzyszenie „Huta Pieniacka”.

* * *

Idea powstania pomnika

Losy naszych rodaków zamieszkujących tereny Kresów Wschodnich II Rzeczypospolitej w latach 1939–1945 są przykładem cierpienia milionów i śmierci setek tysięcy mieszkańców tych ziem, tylko dlatego, że byli Polakami. Szczególnie tragiczną kartą naszej historii jest dramat naszych obywateli zamordowanych podczas Rzezi Wołyńskiej. Naszą powinnością jest pamięć o Nich.

Zbrodnia Wołyńska przeprowadzona przez nacjonalistów ukraińskich miała charakter ludobójstwa. Objęła ona nie tylko Wołyń, ale również województwa lwowskie, tarnopolskie i stanisławowskie, czyli Małopolskę Wschodnią, a nawet część województw graniczących z Wołyniem: Lubelszczyznę (od zachodu) i Polesie (od północy). Czas trwania Zbrodni Wołyńskiej to lata 1943–1947. Sprawcą ludobójstwa była Organizacja Ukraińskich Nacjonalistów frakcja Stepana Bandery (OUN-B) oraz jej zbrojne ramię: Ukraińska Powstańcza Armia (UPA). We własnych dokumentach planową eksterminację ludności polskiej określali mianem „akcji antypolskiej”.

Pierwszym zbiorowym mordem na ludności polskiej przeprowadzonym ze szczególnym okrucieństwem był ten w kolonii Parośla 1 koło Sam, gdzie 9 lutego 1943 r. zginęło co najmniej 155 Polaków. Latem i jesienią 1943 r. terror OUN-UPA osiągnął olbrzymie rozmiary. Mordy na ludności polskiej rozpoczęte w powiatach sameńskim, kostopolskim, rówieńskim i zdołbunowskim, w czerwcu 1943 r. rozszerzyły się na powiaty dubieński i łucki, w lipcu objęły pow. kowelski, włodzimierski i horochowski, a w sierpniu także pow. lubomelski. Szczególnie krwawy był lipiec 1943 r., a zwłaszcza niedziela 11 lipca 1943 r. Tego dnia o świcie oddziały UPA, często przy aktywnym wsparciu miejscowej ludności ukraińskiej, otoczyły i zaatakowały jednocześnie 99 polskich wsi w pow. kowelskim, włodzimierskim, horochowskim i częściowo łuckim. Doszło tam do nieludzkich rzezi ludności cywilnej i zniszczeń. Wsie były palone, a dobytek grabiony. Badacze obliczają, iż tylko tego jednego dnia mogło zginąć ok. 8 tys. Polaków, głównie kobiet, dzieci i starców. Ludność polska ginęła od kul, siekier, wideł, noży i innych narzędzi, nierzadko w kościołach podczas mszy św. i nabożeństw.

W 1944 r. antypolski terror OUN-UPA z Wołynia przeniósł się do Małopolski Wschodniej (województw lwowskiego, stanisławowskiego i tarnopolskiego), a także na Lubelszczyznę. Według ostrożnych szacunków polskich badaczy, trwająca od przełomu lat 1942/1943 do roku 1947 Zbrodnia Wołyńska pochłonęła około 130 tysięcy Polaków (60 tys. na Wołyniu, 70 tys. w Małopolsce Wschodniej, co najmniej 4 tys. na ziemiach dzisiejszej Polski, z czego do 2 tys. na Chełmszczyźnie – w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego). Następnych co najmniej 485 tys. Polaków (125 tys. z Wołynia, 300 tys. z Małopolski Wschodniej, 60 tys. z Chełmszczyzny) banderowcy zmusili pod groźbą śmierci do ucieczki na teren Polski centralnej.

Pomnik w Zielonej Górze upamiętnia poniesione ofiary Zbrodni Wołyńskiej w skali wojewódzkiej.

Wielu mieszkańców województwa lubuskiego, których przodkowie pojawili się na tym terenie po 1945 roku, ma kresowe korzenie. Wyjazd do nieznanego sobie miejsca często poprzedzony był tragicznymi wydarzeniami, stąd nadal w wielu miejscowościach Ziemi Lubuskiej pielęgnowana jest pamięć o dziedzictwie Kresów oraz tragedii ich mieszkańców.

Historia przygotowania upamiętnienia

Inicjatorem powstania pomnika jest Komitet Budowy Pomnika Ofiar Zbrodni Wołyńskiej reprezentujący lokalne środowiska kresowe, którego przewodniczącą Małgorzata Gośniowska-Kola zaprezentowała ideę wzniesienia pomnika w dniu 9 maja 2019 r. na posiedzeniu Rady ds. Realizacji Form Przestrzennych w Zielonej Górze. [List intencyjny w tej sprawie podpisano 5 października 2021 r., a sygnatariuszami byli dyrektor Oddziału Instytutu Pamięci Narodowej w Poznaniu dr hab. Rafał Reczek, prezydent Miasta Zielona Góra Janusz Kubicki oraz przewodnicząca Stowarzyszenia „Huta Pieniacka” Małgorzata Gośniowska-Kola.](#) Kolejnym krokiem na drodze realizacji pomnika była uchwała Rady Miasta Zielona Góra w sprawie wzniesienia pomnika przyjęta 26 października 2021 r. oraz ogłoszenie konkursu na projekt pomnika, rozstrzygniętego 21 czerwca 2022 r. Konkurs wygrał projekt krakowskiej „Autorskiej Pracowni Projektowej 2” Barbary Getter i Andrzeja Gettera. W wyniku negocjacji ze zwycięzcami, Miasto Zielona Góra przekazało Instytutowi Pamięci Narodowej dokumentację projektową w kwietniu 2023 r. Instytut Pamięci Narodowej w wyniku przetargu wyłonił 7 lutego 2024 r. wykonawcę pomnika firmę Szołtun Kamieniarstwo, który postawił pomnik 26 lipca 2024.

Symbolika pomnika

Okaleczone drzewo – symbol życia, wpisane w destrukcyjną kompozycję brył, symbolizuje tragedię wydarzeń i zniszczenie istnienia. Szukanie nawiązań do samej istoty natury pozostawia nadzieję na odrodzenie życia w nowym, ponadczasowym kształcie, czyli naszej pamięci. Stąd proponowana inskrypcja „I kamienie wołać będą”.

Kompozycja plastyczna rzeźby opiera się na formie krzyża, który porządkuje drastycznie pocięte bryły kamienne przywołujące dramat wydarzeń. Krzyż ten nie posiada własnej materii, jest jedynie geometrycznym śladem w formie szpary, a mimo tego mocno oddziałuje na przesłanie całej kompozycji.

Jedna ze składowych brył zawiera naturalną „okaleczoną formę” drzewa które spełnia rolę symbolicznego „artefaktu” odwołującego się do odległego miejsca tragedii.

► [Baza Ofiar Zbrodni Wołyńskiej](#)

► [Ocalała z rzezi wołyńskiej – notacja Władysławy Kamińskiej na portalu opowiedziane.ipn.gov.pl](#)

► [Wystawa „Śasiedzka krew. Ludobójstwo wołyńsko-galicyjskie 1943-1945” – do pobrania](#)

► [Dokumenty zbrodni wołyńskiej t. 1 i 2](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)